

Марин Сореску
(Marin Sorescu)

33 ПЕСМЕ

избор и превод с румунског језика
Милан Узелац

1993.

33 ПЕСМЕ

АДАМ

Као што је већ познато,
Адам је шетао рајем обузет тугом
не знајући шта је најпотребније.

Тада му бог створи Еву
од једног његовог ребра.
Ово се чудо првом човеку толико допало
те је истога часа
почео да опишава следеће ребро;
осећао је варничење под прстима,
чврсте дојке и слатке кукове
као контуре музичког облика.

Нова се Ева појави истога часа.
Одмах извади огледалце
и руж за усне.
„Такав је живот" - уздахну Адам
и одмах створи још једну.

И тако, кад се она прва, званична
Ева окрене
или оде на пијаци по злато, измирну или тамјан,
Адам из међуребарног храма
ствара нову кадуну.
Бог је видео
ово бесрамно Адамово креирање.
Позвао га, и уз боговско: *сиктер*,
прогнао га из раја,
због надреализма.

ЗНАЦИ

Ако сутра сретнеш столицу,
то је добар знак, бићеш у рају.
Ако сретнеш брег,
то је лош знак, бићеш столица.
Ако сретнеш велика кола,
то је добар знак, бићеш у рају.
Ако сретнеш пужа,
то је лош знак, бићеш пуж.
Ако жену сретнеш,
то је добар знак, бићеш у рају.
Ако сретнеш убрус,
то је лош знак, бићеш у фиоци.
Ако сретнеш змију,
то је добар знак, она ће умрети, бићеш у рају.
Ако змија сретне тебе,
то је лош знак, умрећеш ти, а она биће у рају.
Ако умреш
то је лош знак.
Чувај се овог
и свих осталих знакова.

СЕЋАЊА

Гледајући облаке
кажем: види, личе на стадо оваца!
Уплашимо се, престравимо, кад видимо вука
у уџбенику зоологије.

А опет, ухвати нас туга за брдима,
тако јака, кад видимо
да жуто лисје почиње да засипа нам
писаћи сто.

Постоје мисли које се увек враћају
на наше старе адресе
јер свако од нас пастир је
што је у непознатом
овце загубио.

ПАПИР

Чини ми се да би апокалипса започела,
мада у то нисам сигуран, као оркан од папира
што би долазио са северозапада
и из свих других праваца.

Оркан ће тада уништавати све, и све
претварати у папир.

У папир ће се претворити и дрвеће,
и животиње,
и злато.

Људи ће у страху викати
и њихова вика
сместа ће се претварати у папир;
потом ће се и људи претварати у папир:
у пакпапир, у коверте,
папирне џакове, библијски папир,
папир за цигарете,
и, пре свега, у новине.

Једни ће се претварати у уводне чланке,
други у питања
аграра или индустрије,
неки опет у вести из иностранства
Писци што вечито кубуре
с недостатком простора
сместиће се у прва пет гефирта.
И кратко речено:
ураган и папир постаће свет.

На крају
заморена истребљивањем

зевнуће земља.
Прогутаће све са апетитом
и уста ће убрисати људима
претвореним
у салвете.

ЗАЈЕДНИЦА

Живећи много времена заједно
све више су се понављали:
он беше она
и она беше он
она беше она
и он беше такође она
она беше и не беше,
он је био обоје или нешто слично.

Посебно ујутру
кад се још јасно види
ко је ко
одакле је, и докле,
како јесте а не другачије
протиче време досадно споро,
време што тече ко вода.

Понекад имају жељу да се пољубе
но у исти мах схватају
са каквом се лакоћом, обоје,
понављају.

Онда почињу досадно да зевају.
Зев од беле вуне
може се изаткати
на следећи начин:
једно од њих зева полако -
друго намотава клупче.

УГАО

Ставља му руку на око
и показује свет
на јарко осветљеном
пануу.

- Које је ово слово,
пита га.
- Ноћ, одговара он.
- Вараш се, сунце је,
- ноћ, знамо као и сви,
- нема зраке. А ово?
- -Ноћ.
- Не засмејавај ме.
- Море је; одакле толико
- тмине у мору?
- Аово?

Човек се мало устезао
а потом одговори:

- Ноћ.
- О, то је жена.
- Ноћ нема дојке, драги мој.
- Сигурно, довела те у заблуду
- црна коса. А ово?

Загледа се добро, па одговори:

- Опет, ноћ.
- Грешка, ни сада ниси погодио.
- То слово беше управо
- ти.

Следећи!

БЕЗДАН

Бог је глув
и кад треба нешто да му кажем
пишем на листу хартије;
тако се поступа
са свима глумима.

Када ни писање не разуме
и кад га видим како се почеша за ореол
пред неком свезом
мислим како би било лакше
викнути му на уво.

Сад то и чиним
али бог одмахује главом
јер не разуме
и даље ми даје знак да пишем на хартији
све што бих хтео да му кажем.

Хвата ме очај
излазим на улицу, заустављам пролазнике
потурам им под нос хартију
исписану најлепше, најчиткије
како већ богу доликује.

Но, они нису глуви,
већ само журни
и враћајући ми хартију у комадићима
моле да брзо све поновим
са јасним изговором.

Тада се пробудим урлајући
као са дна једног бездана,

онако како урла бог
када се моли.

И од страха да сам оглувео и ја
губим жељу да говорим.

ОТРОВНА СТРЕЛА

Виљем Тел
је временом изгубио стару вештину
и досад побио сву децу
која су на глави држала
јабуку.

Од беса
рука му је тако дрхтала
стреле су летеле једна за другом
а јабука је нетакнута
летела на небо.

Сада је ред на мени
да будем под њом
без страха у срцу.

Хајде, нишани,
довољно је да само затежеш лук
јер већ одавно
путује ка мени
твоја отровна стрела,

оче.

ТРОУГАО

Троугао што се користи у математици
претвара се често
у инструмент литературе.

Њиме се успешно може читати мноштво дела.

Стави га само
на прву страну
и не читај
ван његове
ивице.

Приметићеш:
речи се ређају
као неке жабе
усисавајући сав осећај и смисао.
У половини глагола
чини ти се да чујеш урлик
свих романа
из надлазеће деценије.

Потом, троугао се може применити
и на све остало у животу.

Звона, слике, душе
огромне су величине;
слушајте речи с лењиром,
посматрајте речи с лењиром.

Не ризикујте
у истинској љубави
без троугла у реверу.

Такође, увече, пре починка,
ставите чело главе један троугао
за ваше златне снове.

ИСТОРИОТЕРАПИЈА

Када патим од несанице
увече, пре спавања
узимам историјски атлас
са мало воде.

Очекујући учинак,
тражим прстом земљу хетита
али морам почети од почетка,
јер, у ствари, земља хетита
је царство египћана,
заправо асираца...
медо-халдејаца...
персијанаца...

Ако је одиста тако, кажем себи,
могу и да спавам
умирен.

СА ОНЕ СТРАНЕ

Ова жена
крије неког у купатилу.

Разговара са мном,
искрено ме воли
али нешто се врзма у њеној души
са оне стране мене.
Читам јој у очима,
у коси,
у линији живота на длану
како ова кућа нема само један улаз,
као да ми неког скрива у купатилу.

Или, можда, у суседној кући,
или у некој другој кући,
негде на улици,
у неком другом крају, или у шуми,
или на дну мора.

Неко стоји тамо скривен
вребајући ми мисли,
ослушкујући моја вечита осећања
и, с погледом на сату.

СВЕЦИ

Сликари у средњем веку
требаше да сликају свеца:
свеца који пешачи, свеца на коњу,
свеца који убија аждају.

Сликари, из похлепе, заборавише на људе
или, нису имали воље да их сликају
очекујући, очајни,
да им на челу израсте око,
посебно око,
за виђење свеца.

СЕНЕКА

У смирај сунца, рекао ми је,
треба да сечем вене
сада је тек подне
трајаћу још неколико добра сата.

Шта да се ради,
да пишем Луцилију?
Немам воље.
Да идем у циркус?
Не треба ми ни хлеба ни игара.
Снабдех ли се с довољно филозофије?

Прошао је сат;
остају још четири;
вода клокаче у купатилу,
зевам и гледам кроз прозор,
потом посматрам сунце које не залази
и страшно се досађујем.

ЕРУДИЦИЈА

Читам и ја
како кокошка повремено осећа
потребу
да једе љуску јајета.

О, отрцани моји пријатељи:
Хомер, Данте, Балзак
и сви остали; временом је потрошен
сав смисао ваших књига
у којима су запретани
скокови са кула.

У њиховом повезу
једино је остао
добар укус за рачун
који би могао да се искористи
кадгод.

JOB

Јов је живео на гомили ђубрета
покривен приштевима, више приштева но ђубрета
али и довољно ђубрета
да се створи огромна гомила
па се хумка како је трулио
сваког дана увећавала за педаљ.

Распадајући се, пун приштева,
Јов се видео из далека;
свет који му је долазио
питаше треба ли му шта?

У чему је ствар,
у чему је грешка, мумла сулуди Јов
и сви се, устрављени више један од другог,
лечећи јадног Јова и видећи како много пати,
питаше: у чему би била грешка?

- Где је грешка? У чему је ствар? У чему била би грешка
мумлаше сулуди Јов на његовој громади.
А одозго одговараше му ехо
или бог:
у чему је ствар?

КУГЛЕ

Без сумње, земља је
велика
куглана.

Пошто нема довољно
дрва за кегле
људи још стоје
на расположењу.

Неко баца куглу
далеко
и кредом бележи
оборене.

Сигурно
то је друштвена игра
исто тако лепа
као и оловним војницима.

Све је већ срачунато
с великом прецизношћу;
само ми, наивни, одлазимо у болнице.

Слушај како вечерас звезде
рулајући из даљине
тандрчући излазе над хоризонт.

СИМЕТРИЈА

Идем тако,
кад предамном два су отворена пута:
један на десно,
други на лево,
потпуно симетрична.

Стао сам,
зачкиљιο,
скупио уста,
закашљао се и
кренуо десно
(очигледно погрешно
у шта сам се касније уверио).

Ишао сам тако,
излишно је да причам детаље,
и онда, појаве се предамном
два бездана:
један десно,
други лево.
Не трепнувши, без залета
скочио сам у леви
који, нажалост, не беше тапациран.
Пузећи наставих даље,
милео сам и милео

и наједном
два се друга отворише пута

„Откуд то" - рекох себи,
и бесно изабрах леви.
До ђавола.

Погрешно, потпуно погрешно; сад десни
био је онај прави, велики пут.
Следећи пут
свим својим бићем
одлучих се за десни. И тако:
сад је требало овај, сад онај...

Са намирницама био сам при крају,
тољага отупела,
ни пупољак не пушта;
стадох у сенку
и обузе ме очај.
Ноге ми од камења изубијане,
сиктао сам, гунђао на самога себе
јер, све беше погрешно...

И тада, отворише се предамном
два неба;
једно десно,
друго лево.

PERPETUUM MOBILE

Између човекових идеала
и њиховог остварења
вечито постоји разлика у нивоу,
разлика већа
од највећег водопада.

Ово падање наде
може се искористити
рационално
конструисањем нечег
као хидроцентрала.

Ако бисмо одатле добијеном енергијом
успели макар
да припалимо наше цигарете
то би већ било нешто,
јер, пушећи, можемо смислити
неке још страшније идеале.

ПЕШАК

Једино аутомобили
и пешак
усамљен, осуђен да целог дана
прелази улице.

Он, с великом прецизношћу,
учествује у проценту несрећа
(смањује га, или повећава).

Сасвим је могуће да
остане неповређен
и да остану читави
његови златни снови;
могуће је да се пробуди
згњечен точковима
и да се тада сачини записник.

Једном је осетио велику потребу
да стане лицем у лице
другом човеку,
али, зашавши у његову сенку
видео је уплашеног зеца
са трубом у десном уху.

ДУВАН

Пошто немају потребу
за пушењем
мртвима се
вечност
чини веома дуга.

Ми који смо још живи, пушимо,
палимо једну за другом
толике цигарете
осећајући непрестано задовољство
у поплави дима.

Цигарета кад се родимо,
друга кад пођемо у школу,
трећа кад се венчамо,
цигарета кад пада киша,
цигарета кад не пада,
цигарета опет...

И видите:
са јевтиним дуваном
нико и не зна
каква га је задесила
судбина.

СУДБИНА

Кокошка што сам је купио синоћ
залеђену
оживе
и потом снесе највеће јаје на свету
те доби Нобелову награду.

Феноменално јаје
ишло је из руке у руку
и за неколико недеља обишло земљу,
а за 365 дана
и сунце.

Не знам колико је кокошка примила
конвертибилне валуте
процењено у ситним новчићима
због чега није стизала ни да једе,
јер свуд беше звана
и фотографисана,
одржаваше конференције, даваше интервјуе.

Често су ме устављали репортери
тражили да се сликам
поред ње.
Слично, на крају живота
посвећеног потпуно уметности,
желео бих да се изненада претворим
у птицу изузетног квалитета.

ГОВОРИМО О ВРЕМЕНУ

Завршио сам све послове
и сада бих говорио о времену;
свако од нас зна да каже нешто
о времену.

Ја, кад се о томе говори,
мислим да ће падати киша
јер, видео сам велики облак
око моје главе
која непрестано кисне
те су ми мисли наквашене до коже.

Неко
би ми противречио, тврдећи да је лепо време,
да у наредна три века
небо ће стално бити ведро
и уколико се и не видимо
не би требало да буде сметњи за ватромете;
тако би ми, некако, рекао.

Други би нам говорио о увелом лишћу
које пада с оголелог дрвећа
и које нико не може да спречи
да сутра буде у нашој улици -
па ћемо изаћи на балконе
да га видимо и ми.

Можда због распламсале расправе,
противречења, и све гласнијег говора,
тек, разбежали су се преплашени цврнци.

А све то зато да мук не би био међу нама,
зато да били бисмо срећни.

ПЕЋИНА

Пећином јече
гласови;
као да сам те звао,
као да си ме звала

Речи нам се среле -
или се још увек бесконачно зову;
не знамо питање,
не знамо одговор.

Бацисмо неколико крикова
у свет
и ухваћене,
измешане,
раћају их слепи мишеви
каменим ходницима, подземним водама;

хук непрестано расте
и видећемо
шта ће
бити на крају.

КАМИЛА

Колико пута беше спремна
да прође
кроз иглене уши!
Колико је требало бити
мршавија, да би избегла
њихову дубину.

Сад иде пољем препуним игала,
мучно гази по трњу, закивцима, иглама и иглама.
Камила иде напред
види се пут и види се жеђ -
паметна је то камила
што на леђима носи нас
и пустињу у нама.

УГОДНОСТ

Прејако шибала ме судбина
па сам је ставио на прозор
као плаву хартију.

Прејако шибала ме мисао
па сам је ставио на чело
као слику створену у чуду.

Прејако ме ударала смрт
па сам је ставио у срце
као на параван
љубави.

Сада ће са умноженом помамом
почети да се споре
судбина, мисао
и смрт.

Као седам градова око Хомера.

ВЕТАР

Сакупља хартију,
везује је канапом:
црвену, плаву, зелену...
списе
заједно са рајснеглама.

Путем се повија
под књигама
васцелог живота.
Мајко божија, колико хартије,
колико дроњака!

Гомила их,
везује канапом,
сваког дана, читавог живота.
Шта радиш с тим, питаш га,
ништа, односим.

ИСТИНСКИ ЖИВ

Међу филозофима
налазим равнотежу
кад тумбе пролазе
кроз силогизме.

Има много тужних људи
какве сам одувек сретао
и мени их је жао
јер сувише о свему знају
и нису једноставни.

Кант, Хегел, Лукреције...
Грци су пили амброзију
и расправљали о суштини.

Чему користе те мисли,
кад од све филозофије
само сам ја жив у овом часу,
случајно, али истински жив.
Пипните ме.

КАРАВАН

Нико од нас није Одисеј
и сирене одавно су мртве;
једино нам је восак остао у ушима
док свакодневно весламо.

У међувремену усахла су мора,
таласи начинише жалосну грбу камили
на којој даноноћно путујемо
с рукама на начуљеним ушима
покушавајући да ухватимо чисти звук,
песму за којом се може ићи
ка бескрају, кроз песак...

УДАЉАВАЊЕ

Рука ми је покретнија од тела,
тело покретније
од кревета.

Кревет је покретнији од куће,
кућа од пута;
пут је покретнији од облака,
облак од неба,

И ето, тек, више и не знам
о чему беше реч.

Покрет смрти је
нешто друго.

У ПОТРАЗИ ЗА ХЕГЕЛОВИМ ЛИКОМ

Никада још нисам видео
Хегелов лик;
нестајао је
из свих мојих књига.

Чуо сам да постоји
у једном антикваријату
недалеко одавде
његова фотографија, приказујући га,
(у часу кад превладава
све претходне филозофске системе)
као свилену бубу
на дудовом листу.

То мора да је необично лепо,
електризирајуће.
Сасвим људски.

Једног дана, кад будем имао времена
отићи ћу тамо
и замолићу све речи
да ме оставе самог са Хегелом;
гледаћу га ћутећи
пар минута.

О ТАБАНИМА

У ствари, табани моји
знају веома много;
бележе први додир
а знате,
први се додир не заборавља.

Када се ујутру обувам
станем у размишљању
и зачуђено дотичем врхове прстију
као слепац што стеже оловку
и задовољава се да на крају
спази светло у нехајно отвореној књизи
на дну саме стране.

ПРИСЕЋАЊЕ

Понекад ноћу себе изгубим
и онда се ујутру изнова сабран
препознајем,
по траговима.
Пре свега, по тиковима;
а имам хиљаду специфичних тикова:

кад гледам с прозора,
кад идем на посао,
кад се грчим на столици,
кад прсте умажем мастилом.

Посебно
кад немам места,
кад не могу нигде да се скрасим
за веки веков.

Када сам у граничној ситуацији
и кад од чуда не могу да се препознам
никако,
потребни су ми дани
да постанем обичан
као други.

ОДИСЕЈ

Кад помислим шта ме чека код куће,
те свиње просци,
пијани слепци, прљаво оружје по зидовима,
играње по цео дан
од чека слабе и мишићи и кости заједно
па нико више није за женидбу
а требало би да се жени неком
много старијом од Пенелопе
(колико је, ако је уопште, остарила она?)

А та уплакана жена, с друге стране,
оштроконђа као што јесте,
тка несвесно, енергично, и сплиће све нити света.

Већ је видим како ме дочекује на вратима:

- Где си био досад?
- Био сам у тројанском рату, ма не буди шкорпија...
- Добро, добро, Агамемнон Клитемнестрин
пошто се благовремено спасао и досад већ иструлио, зар
није био с тобом у истом рату?
- Лугао сам десет година морем, јер Нептун...
- Остави Нептуна, јасно те питам, с ким? И зар до сада?
Баш до сад?
Какво то беше море?

Ох, дође ми да кућицу саградим
овде на таласима, да подигнем макар шатор,
заштићен овде у углу,
између Сциле и Харибде.

НАПОМЕНА ПРЕВОДИОЦА

Тридесет и три песме данас свакако највећег живог песника румунског језика Марина Сорескуа (Marin Sorescu, 1936) превео сам током јула и августа 1986. за време мог четвртог боравка у Букурешту. О самом песнику, аутору мноштва песничких књига, књига есеја и драма овде не бих посебно писао јер он, захваљујући низу превода Флорике Штефан и Адама Пуслојића није непознат нашим читаоцима.

Двадесетак песама објавио сам током следеће године (1987) у неколико часописа (Летопис Матице Српске, Став, Кораџи, Књижевне новине) и када сам на те преводе већ сасвим заборавио пружио се прилика да се сабрани нађу у књизи под насловом који сам (имајући такву намеру) пре седам година предложио Марину Сорескуу.

Када сам му једном приликом показао штампане преводе указао сам и на неколико стихова који на српском језику смислом одступају од оригинала; Марину су се ове измене допале па та места нису ни овде исправљена; тако су неке песме добиле једну верзију више.

март 1993.

Милан Узелац

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

859.0-14

СОРЕСКУ, Марин

[Тридесет три песме]

33 песме / Марин Сореску ; избор и превод са румунског језика Милан Узелац, - Нови Сад : Књижевна заједница, 1993 (Нови Сад : Верзал). - 48 стр.; 21 ст. - (Библиотека КЗ).

Напомена преводиоца / Милан Узелац: стр. 45.

ISBN 86-7331-251-5

НАКНАДНА НАПОМЕНА

Ова књига као и многе друге песничке књиге данас је реткост. Песме у њој и на српском језику недвосмислено потврђују песничку величину мог доброг и ретког песничког пријатеља Марина Сорескуа . Жеља ми је да не угасне интерес за његову поезију и зато сам одлучио да ове преводе поставим на свој сајт. Верујем да би се Марин томе обрадовао. Данас је тринаест година од дана његове смрти.

8. децембар 2009.

Милан Узелац